

برگرفته از کتاب مصدق به اهتمام آقای علی جان زاده انتشارات همگام.

زندگینامه

دکتر محمد مصدق در روز ۲۹ اردیبهشت ماه سال ۱۳۶۱ هجری شمسی در تهران متولد شد. پدرش میرزا هدایت آشتیانی وزیر دفتر استیفاء در دوران ناصری و از رجال تجددطلب و پیروان میرزا تقی‌خان امیرکبیر و مادرش ملک‌تاج خانم نجم‌السلطنه، بنیان‌گذار بیمارستان نجمیه تهران و از نواده عباس‌میرزا ولیعهد بهادر قاجار بود. پس از انجام تحصیلات معمول در آن زمان، چند سال، بعد از مرگ پدرش که به سال ۱۳۷۱ هجری شمسی اتفاق افتاد در عنفوان جوانی تصدی استیفاءی خراسان بوی محول گردید (متصدیان استیفاء یا مستوفیان ایالات و یا ولایات که بنام محل کارشان نامیده میشدند. مثلاً مستوفی خراسان در این مورد، صاحب منصبان عالی‌رتبه وزارت مالیه بودند که وظائف آنها عبارت بود از رسیدگی به کلیه حسابهای ایالت یا ولایت مربوطه و تهیه دستورالعمل امور مالی یا بودجه ایالتی و حسابرسی). در دوران قبل از مشروطیت اعطای لقب و ارجاع خدمت مقید بسن و سال نبود چه بسیاری از مشاغل در حیات رجال و یا در معاششان برای قدردانی باولاد آنها محول میگردد و چنانچه بواسطه صغر سن نمیتوانستند متصدی کار بشوند، پدر و در نبودن او شخص دیگری کفالت میکرد تا آنکه آنها بتوانند خود انجام تکالیف شغلی را بعهده گیرند. در بدو امر سر رشته‌داری که سالها نزد مستوفیان خراسان بود بعنوان راهنمای وی برگزیده شد، ولی چیزی نگذشت که خود مسلط بکار گردید و بزودی، بشهادت استاد موجود، در زمره کاردان‌ترین مستوفیان قرار گرفت و صحت عمل و امانت و درستکاری وی زبانزد خاص و عام گردیده ولی دیری نپائید که علاقه‌اش به علوم جدید و برخوردارهایش با افکاری که زمینه‌های نسبی انقلاب بزرگ مشروطیت را پیریزی کردند، باعث شد تا شغل آباء اجدادی را کنار گذارد و دور از هر گونه مسئولیت با فراغت کامل در محضر اساتید مدرسه سیاسی که تازه دائر شده بود، از جمله شیخ محمد علی کاشانی و میرزا عبدالرزاق خان بغایری و میرزا غلامحسین خان راهنما و میرزا جواد خان قریب و دیگران به تحصیل علم بپردازد.